

УДК 65.9 (2) 44

О.А.КАРЛОВА, канд. экон. наук

Харківська державна академія міського господарства

РЕФОРМУВАННЯ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Розглядаються розвиток регіонів в умовах ринку, раціональне розміщення продуктивних сил. Визначається сутність територіального розподілу праці, вимоги до розміщення і територіального розвитку виробництва. Пропонується підхід до оцінки рівня комплексності регіонів.

Одним із слабких місць у розвитку регіонів є відсутність методичної бази, що дозволяє конкретно оцінити майбутні перспективи. Кожен регіон і місто повинні розвиватися, враховуючи свої тенденції. Цими питаннями займалися І.Г.Александров, Є.Д.Силаєв [1, 10].

Для послідовного втілення у планах стратегії державного регулювання соціально-економічного розвитку регіону треба розробити вихідну платформу, що буде вміщувати набір пріоритетів і цілей розвитку країни, визначення напрямків структурної та інвестиційної політики, збагачення науково-технічного потенціалу, перспектив соціального розвитку [8]. Розвиток регіону базується на принципово іншому методичному підході, ніж загальнодержавний.

Справа в тому, що розвиток регіону і формування його ресурсного потенціалу великою мірою визначається екзогенними факторами. На шляху соціально-економічного розвитку регіону реалізуються, з одного боку, загальногосподарські, а з другого – регіональні цілі. Зростання обсягів та ускладнення виробництва в регіоні призводить до більшої інерції регіональних тенденцій та закономірностей і в той же час зростає економічна залежність регіону від зовнішніх факторів. При великій кількості регіональних цілей необхідно виділити головну, досягнення якої визначає характер відтворення, формує його пропорції, обумовлює головну масу ресурсів.

Раціональне розміщення виробничих сил, засноване на пізнанні й розкритті закономірностей територіального розподілу праці в умовах ринкової економіки, визначає регіональну політику держави, а також рівень економічного розвитку її окремих регіонів, підкреслює Є.Д.Силаєв [10]. Динамічність взаємозв'язаних економічних і соціальних загальнодержавних процесів з регіональними, специфічність природних, економічних, національних та історичних умов створюють постійно змінний територіальний розподіл праці.

З нашої точки зору, це найбільш повне виявлення сутності територіального розподілу праці, що підкреслює важливість визначення

соціально-економічної концепції розвитку кожного регіону як неповторної соціально-економічної системи. Її складовими можна визнати:

- орієнтовані обсяги виробництва найважливіших галузей економіки;
- демографію і трудові ресурси;
- виробництво місцевих будівельних матеріалів;
- капітальні надходження за всіма джерелами фінансування;
- нормативи з розвитку соціальної інфраструктури;
- показники рівня життя;
- стан навколишнього середовища;
- використання природних ресурсів;
- розвиток населених пунктів та ін.

Таким чином, для здійснення державного регулювання розвитку регіонів необхідне кількісне визначення і об'єктивне обумовлення генеральної мети розвитку об'єкта управління в довгостроковій перспективі, а також стратегія досягнення цієї мети.

Найважливіші вимоги до розміщення і територіального розвитку виробництва наступні:

- максимальне наближення виробництва до джерел сировини, енергії, палива;
- першочергове залучення до обігу і комплексне використання найбільш вигідних природних ресурсів;
- спеціалізація регіону;
- комплексність розвитку регіону;
- стримування зростання великих міст;
- розвиток середніх і малих міст України;
- відновлення навколишнього середовища.

Оскільки регіон являє собою відкриту систему, при розробці концепції його розвитку основну увагу треба приділяти ресурсоемкості провідних галузей економіки. Ці показники визначають, скільки коштує розвиток галузі з точки зору витрат основних ресурсів (фондо-, матеріало-, трудо-, наукоємкість і т.п.). Друга група – це показники, що відображають ендогенні зв'язки галузі, її взаємозв'язок з іншими галузями. По суті, ці показники характеризують структуру народно-господарського комплексу.

Звісно, між галузями господарства в регіоні присутні прямі (різного ступеня жорсткості) й опосередковані зв'язки. На сьогодні можна вести мову тільки про кількісну оцінку найбільш яскраво виражених зв'язків, таких як розвиток виробництва, потужність підприємств організації, житлового й міського комунального господарства. Цей тип зв'язків здебільшого визначений технологією функціонування

господарського комплексу регіону як системи взаємообумовлених виробництв, що важко піддаються кількісному виміру.

Потрібна розробка єдиної комплексної моделі, що враховує різнорівневі зв'язки й умови. Одна з них розглядалася в часи існування СРСР як система моделей територіально-виробничого планування [1]. Перехід, що пропонується для оцінки рівня комплексності регіонів, виявляє диспропорції й вузькі місця в їх розвитку. За цією методикою пропорційність і комплексність розвитку регіону – близькі за економічною сутністю поняття [10]. В ідеальному випадку загальнокорисна праця, що використовується в регіоні, розподіляється між галузями і сферами економіки згідно із структурою потреб. Тому методологічно правильно, на наш погляд, розглядати комплексність як перманентний процес, керуючи яким можна просуватися в напрямку ідеального співвідношення пропорцій регіонального відтворення.

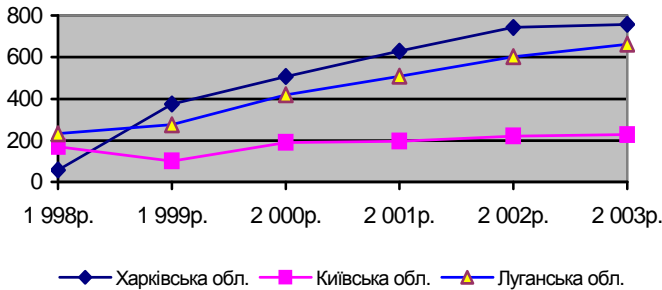
Важливими питаннями, пов'язаними з розвитком регіонів, є розробка та впровадження в життя реформи житлово-комунального господарства. Це визначено реалізацією завдань довгострокової стратегії, проголошеної Президентом України у його Посланні до Верховної Ради “Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002-2011 роки” [8]. Окреслюючи коло питань з реформування галузі житлово-комунального господарства, слід констатувати, що в Україні за інерцією складаються програми соціально-економічного розвитку, на які відсутнє державне бюджетне фінансування.

Закон України “Про державні соціальні стандарти й державні соціальні гарантії” [3] є основою при розробці загальнодержавних і місцевих програм економічного і соціального розвитку. Згідно із Законом „Про місцеве самоврядування” держава визнала себе гарантом соціального захисту населення. У ст.66 цього Закону говориться, що “місцеві бюджети мають бути достатніми для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування наданих їм законом повноважень та забезпечення населення послугами не нижче мінімальних соціальних потреб” [4].

У галузях комунального господарства склалася важка ситуація. Місцеві жителі справедливо нарікають на відсутність гарячої води, темні вулиці, неремоновані дороги. Але не треба забувати, що підприємства й організації міського господарства фінансуються з видатків.

Галузеві підприємства міського господарства забезпечують комунальними послугами все населення України. На жаль, вони не мають достатньо коштів для утримання в належному стані комунальних спо-

руд, мереж, устаткування. Споживачі незадоволені якістю послуг, а тому обсяг платежів зменшується (рисунок).

Заборгованість населення з оплати комунальних послуг, млн. грн.

На рисунку показано зростання заборгованості громадян з оплати комунальних послуг за 1998-2003 рр. Це підтверджує думку Т.М.Качали про те, що соціальна залежність підприємств житлово-комунального господарства, незадовільний фінансовий стан внаслідок невідповідності рівня доходів населення вартості комунальних послуг, невпорядкована система фінансування потребують суттєвого вдосконалення [6].

Протягом останніх років відбувається адаптація галузі до ринкової економіки, про що стверджує А.О.Кулеша [7]. Велику увагу в своїх працях він приділяє питанням механізму реалізації та коригуванню ринкових змін, а також проблемам погіршення фінансово-економічного стану підприємств міського господарства.

Важливим фактором реформування галузі є розробка й впровадження моделі фінансової стратегії утримання та розвитку ЖКГ з урахуванням державної підтримки. Одним з етапів цієї роботи є запровадження договірних відносин між органами місцевого самоврядування і комунальними підприємствами. Це є надійним способом встановлення прав і відповідальності сторін щодо забезпечення споживачів якісними послугами.

З проведеного дослідження можна зробити висновки щодо перспектив реформування міського господарства. Розвиток ринку комунальних послуг, в рамках формування інституту власників житла, дасть змогу створити в населених пунктах підрозділи інспекцій з нагляду за утриманням житлового фонду. Інспекційні структури матимуть змогу формувати джерела фінансування ЖКГ, проводити конкурси на право обслуговування об'єктів комунального призначення підприємствами

різних форм власності та ін.

Щоб результати реформи в житлово-комунальному господарстві змогли задовольнити українського споживача, необхідна соціально обґрунтована економічна система ринкового типу. Її реалізація потребує структурної перебудови, реформування виробничих відносин. Окремо треба виділити фактори створення правових та організаційних умов для економічного розвитку територій як передумови вирішення соціальних проблем.

Потрібне удосконалення нормативно-методичного забезпечення економіки та організації житлово-комунального господарства, нормування праці та контрактних взаємовідносин у житловій сфері. Основними напрямками діяльності підприємств мають бути якісна виробнича діяльність, стабілізація та розвиток всього комплексу послуг, реформування взаємовідносин на ринку послуг, управління державним майном, що знаходиться на балансі організацій, організаційно-кадрова робота.

Реформування житлово-комунального господарства являє собою частку питань місцевого і регіонального розвитку. Сьогодні це вже не просто економічна діяльність, а предмет політики, кінцевим результатом якої є підвищення рівня життя громадян України до рівня європейських стандартів.

- 1.Александров И.Г. Основы хозяйственного районирования СССР. – М.-Л., 1924.
- 2.Бюджетний кодекс України. – К.: Парламентське вид-во, 2002. – 320 с.
- 3.Про державні соціальні стандарти й державні соціальні гарантії: Закон України // Відомості ВРУ. – 2000. – №48. – 54 с.
- 4.Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України. – К.: Офіц. вид. ВРУ, 1997. – 540 с.
- 5.Інформаційно-аналітичні матеріали до парламентських слухань 16 квітня 2003 р. “Регіональна політика та місцеве самоврядування в Україні”. – К., 2003.
- 6.Качала Т.М. Прогноз розвитку житлово-комунального господарства України // Зб. наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Вип.2. – Черкаси: ЧДТУ, 2002. – С.13-24.
- 7.Кулеша А.О. О тарифной политике в жилищно-коммунальной сфере Украины // ЖКХ. – 2003. – №5. – С.68-70.
- 8.Послання Президента України до Верховної Ради “Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002-2011 роки”.
- 9.Семчук Г. Не буде реформи – через декілька років не буде і комунального господарства: Аспекти самоврядування // Часопис українсько-американської програми “Партнерство громад”. – К, 2002. – С.16-19.
- 10.Силаев Е.Д. Уровень комплексности производства экономического района. – М., 1966. – С.168.

Отримано 03.09.2003